

**מasks לכפורים, מסכות לפסח:
מבט-סוציאלוגי על אנוסי-בלמנטה בימינו**

מאת

שרה מולכו

מרעתק ברשות מתקן:

**דבורי הקונגרס העולמי ה-12 למדעי-היהדות
חטיבת ה'
התבריה היהודית בת-זמננו**

ירושלים תשס"א

מופיע בתוכן-האנגלי של חטיבת ה' כ: -

Sara Molho

**Masks for Yom-Kippur and Passover:
A Sociological View of Belmonte Today**

© כל הזכויות שמורות לאגוד העולמי למדעי היהדות, 2001.

מסכות לכפורים, מסכות לפסח : מבט-סוציאולוגי על אנוסי בלמונטה בימינו*

מאთ

שרה מולכו

לודין אעטוק בהיבט הסוציאולוגי העכשווי בחייהם של מי ששוו אגוני בלמונטה, בעקבות מהקר שטרם הסתומים, ואציג את הדברים סבב כמה תאריכים הרולנדיים להיסטוריה של יהויזי בלמונטה, בפרט, ושל יהויזי פורטוגל, בכלל.

1297 : כרכוב בית'ה-הכנסת. העתיק שנמצא בכלמונטה מתוארך לשנה זו על-ידי שמואל שווארץ (להלן: ש"ש). ראו צילום בנספח I, עמ' 57, במהדורות 1993 ו-1993), עליyi מתוכנת דומה לבי'ה-הכנסת שנגנו או בפורטוגל וכספרד. התיאירוך נקבע על סמך הגימטריה, והפעם — כתובות ממוקך ספר חבקוק, החORTHה בכברית. ככלומר: ב-1297 הקהילה היהודית בכלמונטה הייתה ברוחה דיה, כמותית וככללית, עד כדי הקצתה משאבים להקמת בית'ה-הכנסת כוהה.

1492 : גירוש היהודי ספרד היפנה גלי הגירה גדולים לאגן-זרה פורטוגל. ספר שגם בכלמונטה שמשה עד וחתח-מעבר למושגים. מכל-מקומות, וישם של אלה נמצא בafiloth העתיקות בפורטוגליות, האנאמורה שם עד היום, והכללות מלבים בספרידית של עין הגורש. אלה נהנות כיום, לנדר מלים אחרות שגמ אומן אין המתפללות מבניות (עליל לזרם תפלות, לא להבן אותן!) אמרה לי אשה מבוגרת, במלהן טקס סודי של המכנת הפתוחות הקדרות והמכובחות, שיללה בנוכחות בין כסא לעשר ב-1955-1956). ככלומר: הקהילה בכלמונטה קורמת כלות ספרד, אך בתרבותה נשרו גם ובדים ספרדים (ראוי גולליה של וומנסון/שריה על יציאת מצרים, שטקסט קדום שלה מושר בכלמונטה: משה אטיאש, תשכ"א, עמ' 35 ו-184).

1497 : צורגירוש מפורטוגל, שפוזם בערב חנוכה (דצמבר 1496), לבי'זע ב-1497, ככלפי היהודים המקוריים ובאי ספרד כאחד. אומדן מגע ייחד לכ-200,000 איש (ראוי יומם עסיס

* אלו עיונים ראשוניים מחוק המבৎס על חצייתו סוציאולוגיות שהחול בاكتوبر 1994 וטרם נסתמימו. תוכן והשיקופיות שהציגתי, וכן גם המחוות לשאלות שנשאלתי בכנס העורות וסיומוכין מקץ 1997, שנאספה בין ההרצאה להעלאתה על הכתב — שוכן בוגף הטקסט.

ב-10.1.1997). הגירוש לא מושך לגביו והרוב המכוריע. בפועל רק לכ-5.000 מ'המגורשים' סופקו אוניות להסעתם, ואילו היתר הוטלו לנצרות בעיל-כורתם. מהם שניסו לקים בסתר את דת-האבות, ארכ'י ביל המטגורות הקהילתיות וספריה-הקודש המקובלים, שהרי שימורים של אלה סיכון מעשייתם חייהם.

האיינקביוציה רדפה אמנים וברים ונשים כאחד, אך במשך הזמן חלק מן הפונקציות החותמות שהוטלו כיהוזה על הגבר החליפו ידיהם ועבورو לנשיות. תהליכי הפונקצייה של תפוקיריים זתים בקרוב האוניטים משתקף מתיקין-האיינקביוציה תוך התהווות (ורא כללית, רנה לין-מלמו, 1995; וביחד לאובי במלנותה, כמו גם באמריקה (זאנט ליבמן-ג'ייקובס, 1996). יש לומר, כי לוחיפה מעצמים בבלמנטה, כמו בבלמנטה, (זאנט ליבמן-ג'ייקובס, 1996). יש לומר, כי לוחיפה זו אין ולא כלום עם הפמיניזם המודרני נסח המאה העשירה. החברה המאורנית היא חברה מסורתית, והוא אלה נסיבות מיוחדות שגורמו להכהה וז' של תפוקיריים: איינקביוציה פעלת רשותית, בשנות 1536-1821, גוברים בכר לא יכול לקיים את הזגית בה יומם ולילה', מה גם שהמצעות גובים היוחדים בימיים ההם — ויכולות בטקסטייל או בעורות, ושדרו בבלמנטה בkrב המאורנית עד ימינו — הביאו לשוחות מוחץ בדורות; ואילו הנשים בסתר ביתן פנימה יכול לקיים את אותן מצאות עשה שכורו (מצאות הקשורות, פולחנים, כגון דלקת גנות והטילים). בכך להזכיר את המורשת לדור הבא, ברמתיסון וסבלה, חסיטה לבקרים. חינוך הבנים בעלפה בדורות ישראל, ומעתה, בעיקר חינוך הבנות, הפוך אפוא למשימתן. מעתה הושמו בחברה המאורנית הגדשים מטראליינריים, שאחריהם הן בקיום היהודי הקודם באיבריה (חוואה בלמנטה-דריאן, 1989, עמ'. 38, על אבילה ומכת נשותה, היהודית והארחות) הן ברפנסיה החברתית כולן בעין טרומות נצחות (פינה ד'ארמדה, 1995, בצפון-פרוטוגול; חוותן גונאל-אצ'גראן, 1966, עמ'. 99-102) ומאיידל-לידמן פאיידס-מנודס, 1993, בцеון-ספרד).

כך התפתח ודף המוניות הנשית הממצו בבלמנטה, שבסתו תפוקרו נשים כ'ביביות', כ'חנויות' / או כ'כומריות' בבחוי שיש (1925) וכן מлом לשלש (1932-תרכז'ב), או במונחי התקשרות חברתיות בשימושי, התעוניים פחות, כ'מנהיגות דעת-קהל לענייני דת' (אין בהכרח דמיין למנהיגות הנשים במצב של ההגירה, כמוואר אצל סוזן סרד, 1992, פרט לדרישת לבשות ולבגורות). בין שאר תפוקיריים ביצעו נשים את הפלורנס וה��פלות הסודיסטיים ושימשו גם בתפקידי הקהילתיים שנרו עז'קער גודלות המשפחה, למשל: בטקסי מעבר, כמו טהרת המת או קידוש נישאים. 'מוחצת גודלות התרבות (המאורנית, שבעל-פה!) במנוני ימינו — ולומר: נס אותן מנהיגות דורות — והוא זו שקבעה את הלה לחשתה המאורני, על-פי מולד היהorth והחדש הלועי (בל' עיבור השנה שנשכח). וכך נקבעו מועדי החגים, ככל שאלה והוורדי בכורו (אכדי להן ואשישנה, חנוכה ועוד). דורות קודמים היכרוה אימת האינקביוציה את המנהיגות הדורית הלאלו להסתט ביזונט את הגיגים לתאריכים אחרים, כדי שלא יהיתם 'בעו'ן' אפיקי מצות ואכלמן בפסח או הצום ביום-הכיפורים. כאן הוא המסקנות עבר.

למעשה, במהלך 500 השנה שבהן בטל האכינוי המטראליינאי לא הייתה זו קהילה יהודית במונון מקובל של המלה, אלא שמוסדות הקהילה (במונון הסוציאלוגי: מعتقد-עקרונות וגור) הושוו הייטב בתוככי מוסדות משפחתיים, ולמעשה — ביחס המשפחה הגורונית. תפלות בית-הכנסת העל-משפחתי (=מנין;) ה'ווטרי' נאל לשל משק-בתי משפחה בנדוד (במנוני זאנט ליבמן-ג'ייקובס, 1996, עמ'. 8, וחוץ דילוג על המשפחה המורחת (=החותמה).

מסקות לכפרום, מסכות לפצח: מכת-סוציאלוגי על אנטישם בלבונטה בימינו

LEN YISH LOMER SHAHITAHO VO KOOAOI-KHILHA, KASHMOSD HAMISHFCHA CMU BOLU MUSDOTH UL-MISHFCHIM VOKHOLIMIM VOFERTEM LI-YDI HAMISHFCHA HAGUNIYAH, CK SHOSHFO ALIYA YIHUDIM, GAGEN ALMENIM, HOROKIM VOTCHOMIM (AO KATNIM SHOHIRIM HESHAIYOM VONIYAH), AKR LUYIM AL-AGOROSHIM: BKOOAOI-KHILHA SHAHTHOCHA LNOCRIYAH LA HOY MMILA GIROSHIN! CK MUDIM UM PIOT MBLMANOTHA HOMCHER NASHIM BMIZBIM MISHFCHIM SHONIM: LDODOT, BHALOT, NEZAWOT VAEMLANOT, AKR LA-GOROSHOT. (WAOU SH"Y, 1925, UMI, 68, BMHDORA B'M-1993). BTAZFIYOT SH'L (1994-1997) HANOSIFIM LAMISHFCHA HAGUNIYAH YIRO TIMDIR DZD HAAM, ASM CI AIY NOTHA LEKBL AT UTCHM BIVINAN SHANIN VOD BACHRAH CKR: MHOVICHOT MISHFCHITAH CUREK COCHA YFEH CNARAH BACEL HAKIYONIM (CMU SDRI-HAOROSHAH).

HADASHIYOTH KOOAOI-KHILHA BANGAMIM SHL CHAYIOT, VOBILI YIKOLAT LHLATEL SNOKZIOT AFKIBIYOT, HITHA LROB BTLIY-PIROMELIT VOGM VOLENTONIM, ROK HANOGUMMA, LZID FIKOSH CHABRIYI CZOFIM VOMHODK (=RCVILAH, LMSHL). BKTETHO AT HAMISHCHOT ASHOR ALADORGIMA CZASOFOT. UDIN CHAH GVRTH MEGOZHRA, NEZAWOT B'ZIM BKHILAH, SHBNI BBLMONOTHA TZONIM CI HI ARI R-BSCBA X3, AZPOMIM SHONIM, SHLNINAH. NIYUN LOMER, SHMULOM AL HAZORN MUSDOTH ALLA HESQ-DIBT/HAMISHFCHA AGUNIYAH, VOSK CRB AM DSVIYI HENGHOGOT GUNZEFIM CIYIM, SHLACARAH HOROGIM MEGBROLOTHA ALLA — CMOM HATSIPOL BMTAH OY HAFNIK BCHOL-HAMOUD PESCH — ANCH HOGIGIM BPEFUEL MHON: SHOHRI MAMIYLIM, BGIN HANOGUMMA COLIM SHARIM DORDGOT KROBOTAH BIYOTR! NIYUN LOMER APFA, CIJ GEM HAKRONOT VOKHILIMIM HADIVIYIM HAMKOBILIM UTZO BBLMONOTHA MASCHA SHL MUSDOTH MISHFCHIM.

ANZ CISM UDVIYAH HUTCHOTLAH LRZCH HADIVIYOTI SHL HAMISHFCHOT HAMKORIYAH BBLMONOTHA. MISHFETI HADIKBIYIYAH LEL YANI HAUR ARKN VOMZOM LCRK LPI SHOMOT HAMISHFCHA (IZHTID-KOTROT HAMONGSH BIMIM ALHA UL-YIDI ANTONTIYAH GARSTIYAH, VCN YINTRO SHNIM MISHFCHIM SHL KOMIMIM MATAH MORTAH PESKOAH — SHNEIMOT TORM PORDSM). KAYDIN, HAMITOS SHL HAMISHFCHOT HOGUNIYAH OMZA, SHMUAZAN MIMI SHAGGUO BBLMONOTHA AKR LPEI C-150 SHNA MN HESBIVAH. YISHNA SIBRIYOT BCHA LMOBILITAH SHMKORAH BACHDR HADIVI HADIKBIYIYAH, SHAT SEMIYAH YINON LMIZOAH BNDORDIM SHL REBIM MRSHEIMAH HROWFIM, BETRUM UZBO TOTOROG (DAVON FINIGEROL, 1996). CKR HATCONA HENIYOT LA AYINAH BULI MKIZUOT NAKBIM ALHA BBLD, UWL CR YUDYO TIKI HADIKBIYIYAH HAMKOMIM (GARSTIYAH VOSKOAH HAN"IL, GARSTIYAH MIFERTA CI KDRISHA LEGIAGORIYA SHL HCHRDA FKOK SHLM). GM KIYOM MFOVIM SHARIY-BUSH SHL BNI HAKHILAH BAIZOR VOMHODZA L.

1917: ANTOI BBLMONOTHA HATGALO LUNOLIM HROCHB (BUWOLIM HAARANI HACHASHI YIDDU ULIYAHM TMDR — LTPONOTHA UL-YIDI SH"U, MHADS MORTAH HODR-BOLIM, SHAGGUU ALIYORI MEFIBOT MKAZIYOT. LPI NI' LLOSHEN (88, UM 1932), HICR SH'SH AMAR SHL UL YIHDIM NATHROM MFEROTGEL SHPENO DR' YAKB MAIR, HADASHON-LTSZN BIRISHLIM. BBLMONOTHA HATBDR LSH"SH, SHAHMOKIM NKRA Terra de Judeus (ANTONTIYAH GARSTIYAH, 1993, UMI (39) WLCH CHIPS MARANIM BKMOM, ABEL ALLAH SROBO LHHICHSHF BPNIO, CI LA RAO BO YIHORI (SHOHRI HEM VOA AT UZMMACHMACH AHORONI HYOUDIM, VAIYIL VIMIM BPROTGOEL DAU NOFPOZ CANANGELIM — LPI SLOSHEN, SHM). GM CNSHNAAL YISHIYOT UL-YIDI, BCHO RONZUROT AT SODIM AYAROT HAHATCHOT HANAZARITA SLH.

NDRSHA HICROT SHL CSHNIMIM YIMIM BETRUM NASHFTU HALLU BPNI HAMHNOS (SH"SH, 1925), CSHRASON SHOHORAH SHOHORAH AKRN AYARAGI HIIA AIS-SHOLIM HACHBROT-MOZAA, MSHOM SHNASHA NAZIRAH, VOMMELAH HAFQUIY AU AZZOM MAHCALL. ROA HIZIG AE SH'SH BPEI SHAHOR-BERSHOV HANONIYOT HORTIYOT, VON HANCSIMU UMU SHOHORAH NEMNAH UL HAMISHFCHA, AO H'OMAH (DOK: MISHFCHA VOMAHD HOD HN).

בפיהן, עד כדי כך הוטמעו מוסדות הקהילה בתוככי המודד המשפחתי), כל זאת, לא לפני שהשתמש במלה 'אדוני' בתפילה העברית נשא לבקשתן, כמובן. זו המלה העברית היחידה שwordה בתפלותיהם הפורטוגליות ('אדוני', לעתים. מאין, אין ביטחון במשמעות המלים המען-עברית האחרות הגאניות בתפלותיהם, ראו לעיל, עניין הנאים בספרדיות).

1990: הגעתם של ובנים משראל, לפי בקשת הקהילה, שהוחילה לקרום עוז וגידם, ומוקהה פורמלית ב-1988. כאן מתייחס עיין חדש – של החורה הרשנית להורות. שני גלי התגיריות מאז הקיפו 3/4 ממי שהיו חסרי ארגנים בכלמותה בשנה. נפש; $N=120(\pm 10)$ – בגל הראשון התגיריו – לדברי הרוב השני – 70 נפש; ובשני, כ-15. דהיינו: 85 איש אשה וילד מתחם 110-130 איש, (שגורו לחומר או בגיר מל'א). שנים מתחום גוירו על-פי ההלכה על-חנאג', ולמרות איומים בשלילת הגירוש, הסנקציה לא ננטטה. ואולם עין בפקס הקהילה האוחזים מצעיע רך על מתייריהם בשני הгалים כאחד, אלא שאיליאס של ניצץ עוז וג' יeshagir עד קודם לכאן במקומות אחר כדי לשאת יהודיה לזרעה. ושיטות הלידות והפטירות של אחים-מכאן כנראה אין מעודכנות. כו"ם הנישואין נעשים בקהילה על-ידי ר' וב, במקום הקיזיזון המאorigניים על-ידי דרבנית, ובמגורי המשפחתיות, נערכו לרוב ליד הטקס הקהילתי במניה, בנהילוروم והפה, כמחבקש מן ההחוצה הוגזית של הגאניות. מה מה שנות עשות בירחות לילדיות ולמתניירים על-ידי רופא-מושל, שבקרה אין אלא ראש קהילת ליסיכון. לעיתים גם מי שמתו בעודם מאorigניים, אך בני-משפחתם שהtagiryo מבקשים כי ייקברו כיהודים, נימולים על-ידי אחד מבני הקהילה ומקבלים שם עברי חדש לאחר מלחם. טקס הקבורה הם היהודים, התפלויות עבריות ועל-פי ההלכה, כשליך בר וכבע עשוין גן וד', תחת הצל החשוב בכבר,لوح הדשה (לונשיין דתים ולחגים) הוא הלוע העברית הנורומטיבי, ואין נקדים עוד לקביעת המועדים על-ידי מועצת הנשים היעדונית (לפי ד"ר קאנלו, 1996, אפר' לאפשרות השנתה ועוד). אך הנארור כאן בדוק: וכיו"ם האבירים מקבלים גם עלי". יהורי בלונטה מקיימים את מצוות ההלכה כפי בילתם, ואם אין הם מכירין וותה דיה – לא בהם אשם.

אליה שנוטרו מאorigניים הם וובם מבוגרים או גברים שנושו נוכריות. על-פי ההלכה, בניית של אשה יהודיה הם יהודים. משך הדורות לא לימהר אשה את סדר הפלון המראוי, אלא אה בנותיה בלבד, או במקי' חרום – את בנות-אותה, אבל עללים לא את אבותם לפיק' בנים נשוא נשים ונצירות החזיאו את עצם מhalb'ל, וביתם ובויהם נשבעו אבדות מחייב יהודותם, ואולם אלו שנישוא עם נוצריים, כולל אלו שהtagiryo בשונת התשעים, אין רואות את עצמן כמי שבדרך יהודות, ואפשר לדאותו בשונן מתפללות בכתה-הכנתן בו"ם היכיפורים. ישן עורות שכך היה גם בדורות קודמים: המשפחות קלטו בעלים נוצרים, ואלה קיבלו עליהם את אורחות-החמים המאorigניים.

גם כיים, לאחר גיורם של מרבית יהודי בלומונטה, כאשר הילדים מתעוררת בעיה הכתה-ה, הם יפנו אל... הסכתה. הסכות (עליהם הסכתה המתרנאלית ואמה שרות יהודי), כשרטיפות וכמחנכות) משחרדלות להשוב לנכידין גם כים, כמו'ם ימיה, בסמוותיהם וכמי'ב יחולן. בעני' אראי ייכזרן סנתות בכם נ-5-4: 'אתה... אתה בכלל לא-יהודי!' עד שהילן הנעלב מתריס: 'לא-זכון, אני יהודי!' אלה הם סימניות של היהודיה החדשה שלאחר הגיורים. במאות הקודומות לד' בן-5 בדרך כלל לא היה מודע יהודתו. זו הובאה

מסכות לכפורים, מסכות לפטח : מבט-סוציאולוגי על אונטי בלבנטה בימיינו

ליודיעתו רק משהיה בכוחו לעמוד בנסיבות היהודים – בגיל 12-10, ולפעמים קצת קודם – בגיל 8-7, אם האמינו שהקטין יוכל לשمر סוד. הגילוי ב-1917 על ידי ש"ש אויל הקרים במקצת את גיל התהווותם של ילדים אל יהדות המארアンית; אך עדין לימדו אותם כי בסוד זהה אין לדון בקורס רם או בפומבי. ואכן, בתקופת הסתגורותם-מחדרם, בעידן הפישיט של סאלזיאר, לא רק שעיגנו אותם شب כ-*judaïsantes*, אלא שלפעמים האשימו אותם שם כבושלים! ספק אם יידעו – הן המשאות בך והן המשאות ממשותם – פ.י.ד.-ה' המתקומות, באוזיהם הכהרים מעתה השכלה אלה – להגידו מזו בכל בולשביס... ואך-על-פיין נעשה שמשמעותם במשמעותם השמצה כלמי מארנים בכל מונטה (ראו אוטונטה גראטה, 1993, עמ' 44).

יש לציין, שהקילה אינה מבדילה כל-כך בין מתגירים למי שלא התקיר או בין המשלימים מס' קהילה לבני אלה שאינם עוזים זאת. בעין הכלול, אלה כן כלולים באותו מירקם חברתי, זאמ' יש הבדל, הוא אידיאולוגי בלבד, אך לא חבורתי! – ניסח זאת מראין מעירוי הקהילה, בקץ 1997. גם נשים (והדגש עלייה) שלא התגירו עשוות להתייעץ בהגים בכית' הקהילה. בקץ 1997. גם נשים (והדגש עלייה) שלא התגירו עשוות להתייעץ בהגים גם ביתה-הכנתה וגם ספרה-ההוראה אינן קיימות במסותה המארアンית, אלו גם אלו חנשנה אותו מරחיקים ותישאה תפליה, אם בכירות ואם פילה מאראיות בפורטוגזית. אותן תפליות מאראיות, בפורטוגזית וחישות, תישאהנה גם מי שהלגיירו כהלו, בשעה שאן ביריהן סייר או מחוור, שבמהם הפליטים העבריים כהוותם באחריות לטיניות...

אמנם, הרגע הוא עובדה קיימת, שהיומה לו נבעה ממכבים, אך כאמור, אין המתגירים יודעים לקיים את כל המצוות, ואילו שירותם של הרובנים היו נושא את דברי אלה – באוגוסט 1997 – אין רב. לעניין הפסקה, בשנים שהרובנים היו נוחחים, ערך סדר קהילתי מוקרי, ובהיעדרם הקורווטים מצטצרים. אשר לקידוש בערב-שבת, ישם בתפקידם הווורים מבית-הכנתה, אמורים ייכללו, ואוכלים ומברכים, לפני ההלכה. בבחטים של שבתם נושאים חווים מבית-הכנתה, ישבים ואוכלים, ול��וף נושאת האם את התפילה המארגנית המסורית (מעין בכתת-המנון), בטורנות-הידידים המבקשת נסכה, בעודם הגרבים חושש-הכפה (יירוש עברום, השאלה מההדרות ההלכתית) מהרים-מחזקים אהיה. בשני המקרים נועות-השבת וודלקים על-ידי האם, אלא שכבתה האחד ידע שאן לטלטל ורשבת ושלהדילון מבעוד יום; ואילו בבית השני אין מודעים לכך. ככלו: הרבנים טרם השילימו את מלאכת ההוראה, וחסרים בבלטנותו מרגוש. הסוכנות היהודית, שהשתתפה בתקציבם פעולותם של הרובנים, דוליה מכך משומש-מה, וחבל!

והמסכת עדיין קיימות: כולם, גם רבעם רבעם מהمارנים בכל מונטה של האונטי בעשור האחרון ומקיימים את פולחניהם לפני לוחידשה של היהודים הנורומטיבית, עדיין נחברים. אמנם, הם צמירים ביום-הכיפורים ב' בתשרי, ולא ב-11 למולך הירח בסתמבר, בעבר, אך עדיין הם עומדים ביריכא את מצותיהם ואף מפירים מעש, לרוחה ההכחשות, בערב שלמחרת ליל-הסדר הנורומטיבי (בתחומי עיבורות נבע מכך שבכאבי את מי מאירן, ב-1997, קmach כשר מיוחד לאפיקת מצות, חרומת מאפיקת גאטני, וחוליקתו באופן אנוני). מרביתם מקבל הנקמה לא הודהו בפנוי! אך היו גם מארנים שיטרפו לי כי קנו קmach מקומי רגיל, משובה, לאורו צורך ולבן אינם נזקקים ליבוא משראוד). עם זאת, המרו נאל כוים במועדיו, כפי שבעבר נהגו לאוכלן ב-14 למולך הירח של מארס.

עם הסתתרו המארנים מஅורי מסכותיהם מפני הנזקרים וביית'-הדין של האינקבייציה.

לפעמים היו, ועדין קיימות, מסוכות מסויבור כלכליות. עכשו, במחצית השנייה של שנות התשעים, הם מתחבאים מפני רבי הירחות הנורומティיביות, כמו גם מפני אותם חוקרים יהודים ושישראלים המציגים אותם, הנראים להם ממשולי הכהה כלפי מסורתה המאהרנית העיינקה וגושותיהם כלפי. החבאים כוללים כמובן את משלא המתויר, אך גם את נבירם, שיבלו עליהם את על הירחות והולכתית: רוב, לפחות כיבוד הורים וביכון המסתורתי, הבנים וכוכבים וועורדים להויריהם פופולחניהם המוכחים. ד"א קאנלו (1996) גורס, שעצם החשאית היפה בעיניהם לנרע דרי ושהוירור עליה עלול למלוטט כקבוקית-דרדמן או שאור עקנות רדם, וכן אין וודלים גם עשויי משימוש במכחותיהם. שאות וודאות טרורן אל שכךתעה לעולם — הבתוון מלי (בפסח 1996) נשים כבודות שהתגירו כהכללה. והראיה: במהלך השבעה (של מאראני שגיר ונימול לאחר ותו, בקץ 1997) התקיימה סדרה כפולה של היפילות: מניין הגברים ההלכת המתוגבר על-ידי השוחט (שכיר זו) התפלל בבית האבלים, כשהלינו או לאחריו התקיימו התפלות המאהניות נפי נשות (מודיעים ייחודים לך' נקבו מראש), ובנפרד מן הברים, לובות מי מהתגירו כהכללה, והן יי' שנחטו בעבר כ'חנויות'.

אבל גם נטיות לב סתמיות ווימוייות עשויות לגרום להסתורות מפני הרובנים: בתיות של מתגיירים שומרי שרירות, גם שיידר תחרות-כידוג בintellectua夷עושו להביא את בעל-הבית להליך לטביה: שבבב, הדחק מעין הרוב. במאס' 1997, משאל השחתת הייל את אחד ממתהייריה הקהילה: אז, האם צמת בעוניטה אסורה? והתשבה שקיבלה היהת: זה ביני בין אלוהי! ואילו לי סייף אותו אדם לאחר-מכן: מובן שצמתי, אך אני רוצה להושאל על כך עליידי אף אחד. וזה באמת ביני בין אלוהי! (פורם, כח' שמה, לא היה מוכר בקרם המארניים, אבל חנינה 'המלכה הקדושה אחריה היה השוב'. החשאיות נקבעת אפוא גם כיום, אם ככל' נציגי הממד ההלכתי אם לכל' החוקרים):

אשתו של מי שהיה רדא-העיר دمشق עלעלת שנה' 11 שנים, כולל שנונות השמנוגים גודשו האירופיים הדרומיים, אנטונייטה גארסיה, זכתה שהמאורנים בכל-מונטה פחחו לפניה את דלחם ואת לבם, שכן שמע מוצאה המאהני הגע' והזיה יידה אפוא לתוך את אורה-חיהיהם ואת המהך שערכו בח'י הקהילה. בונכחותה, אראי' בוכותה, העצחי היהודע אל תפילה מאהנית נוספת, ככל הנראה בטלית-תמודעת, והיא תפילה לחונכת הבית. משבקשתי לאחר-מכן לשמעו אותה בפועל — שכן מילא ידוע לי דבר קיומה וכייד היא נשאתה — הסתינו בני-ישעיי באמרם שהבר בלב-יאפשר: זה יכול לתרערע למלאך' רידק: יחול, לא מורה. כי מסתבחר שלכל ווולחן מאהני לולחים שולח מלאך שלולות אנת המתפללים, להשיג עילתה ולברך אותך, ומוכחותך ודים עיללה להפריע לך, והזיה סטפה לסדריות הפולחניהם המארניים. נראה לי, שהפעם חד-דורות, שכן הפקיד, שכן המונטה פחחו, שכן החפיק מתאים לו, בכל מסימותיו הרבות והמגוונות, מה גם שבכל-מונטה דועעת אליו היה מיהויה. עם זאת, ייתכן שזה 'המלך השומר עלי', שהוא מלך סטפיי לכל' ריט, אליו מופנת:

תפלות מרגשות בפשטוון (ראואו, למשל; ד"א קאנלו, 1995, עמ' 20, 47).

הפגש בין אנשי קהילת כל-מונטה כוים לבן ישראלים או יהודים אחרים הוא למעשה מפגש עם פספס של יהודים, שאינם תואמים לו לה, וקצתם חריגים, וכן קשה להכללים לכדי דגם טיפוסי. עלי-פי טיפוס זה, קשה ללבוותה להסביר מעשה 'ימרו יהודנו נורומטיכי?'.

לחולפי, יכולות להתרחש גם מיפורגים קברוצתיים קצורי-כ茂ע עם ישראלים, וגם בהם אין כדי להזכיר לשוטוט ויזקנו של יהודוי הנטומתי, והמ מושפעים על הכלבל. והרי לדגמא למיפורג כזה: ביום-הכיפורים תשנו' נכנסו לבית-הכנסתה הוזמני כי-30 ישראלים, באומרים:

מכות לכפורים, מכות לפשח: מבט-טזילוגי על אנטישלומוגיה בימינו

שלום! אנחנו מחייה. מיד לאחר מכן התשיבו אחים מהם על מהווית התרבות שלנו? מונחים על המושבים... ובני הקהילה היו המומיים: מה פירוש לשכת על ספרי-הקדושים שלנו? ואת לזכור: תורה בברא בעיל-הה אמר בבח' לבב. אבל, מאז התגיאו, ספרי-תפלתנו ההלכתיים היו לספריהם החדשניים. ועשיו ספרי-הקדושים — שלם). איך יתכן שישודם בישראל, המגייעים באוטובוס-תמיירים, מעוים לשכת על ספרי-הקדושים, ועוד ביזום-הכיפורים? וכך נאסר לי (זהו לקט ציטוטים מדבריהם, במועדים שונים): יהואי עד כמה אתה מוחרם: ישן שוואלים הנוגעים בשחת ובורג, יש לך המתרושים אצלם! וכבר נגנב ספרך כאן על ידי מי שהגע וציציתיו בחזרה. ואחר, המשמש בקדושים, השיג במרמה ובטענה שאם מסכים רשםים מן הרשות המקומית כאן... ופלוי אמר לך, ואלמוני עשה לך... אתה כל-כך שונים ומשונים, עד כי קשה לנו להבין אתכם. ובכלל, איןכם נאים כיהודים... לדענו, היהודים האמיתיים אלו אנרגזמננו'. והוא מבהיר את הנטייה לחשאיות.

1996: במלאת 500 שנה לפרסום צורתנגורוש, בעבר חונכה תשנ"ז, התקיימו טקסיים ממלאכות בפרלמנט הפוטוגלי ו עוד, בחסות נשיא פורטוגל, שאינוי מכחיש את מוצאו מאס יהודיה. בסוגנות אייכר מעד, ובונכחות נציגי המושל הפוטוגלי, יור'ה הכנסת וה"רים, ועוד יהודים ואחרים מן הארץ והעלם, נחנך בבלומוגה בית-הכנסת חדש, תרומה רדיקן יהודית, ובכך אין מגיפים את התריסים בבית-הכנסת החדרש לפני הזרה מרוזן-הקדוש — מהג שונפסו לו בבית-הכנסת הקודם!

נורת אפוא השאלה: בפורטוגל היו קהילות מאראניות חשאיות ורכות עוד בראשית המאה הנקראית, עדות לכך גם בנסיטו של באראש באשטו להחיזי עטרה ליזונה לאחר מלחתה העולם הראשונה (לא אדון בכך כאן). מודיע, פרט לבלומוגה, לא נותרו סימנים אחרים למציאות המאarityה זו בפורטוגל, רוז התפוגגה כמעט בכל מקום אחר, כולל אפרוסטו? הרי אוכלוסייה זו הקיפה מאות גמils באנטישלומוגה מארון-הקדושים (המספרים שהלilioyi אינם תואמים זה לזה). עם פלישת נפוליאון לפורטוגל, ב-1807, מצאו מקורות צרפתיים במחוזות הצפון בלבד (!) כ-20,000 מאראנים שנחשפו לקריאת צבא השחרור (לפי י' לושן, 1932, עמ' 78, המציג את Thierry).

תשובי היא, שככל הראה וההתרוגשות התקשרותית וההדים שהיכה הגiley של ש"ש, הם שקיבעו את תופעת המאראנים של בלומוגה, וזה בלבד. ההציגות התקשרותית סביב בלומוגה מטעם הקונסuls היהודי, העיתונאי היהודי והעלמי, אגדות ולונגריות יהודיות ואחרות, כמו גם התייעבות הקובפית של יהודים וווקרים כאלה ואחרים מאה, היא שבסתה את קיומה, תחילתה כקואו-קחהלה, במתכונת המסורתית המאראנית, ועשיו כקהילה המגששת את דרכה בעולם היהודי הור לה ומסקרן אותה.

שרה מולכו
ביבליוגרפיה

- משה אטיאש (מהדורה ב, תשכ"א-1961), רמנטור ספרדי, קריית ספר ירושלים.
- רוה לוי-ילם (1995) שם בכרת אוניות ספרד בלביה המא' 16^ה, עמ' 209-222.
- בתוך: יעל עצמן (עורכת), אשגב לאחיךן של נשים בחברות יהודיות, מרכז ולמן שור ירושלים.
- נהום ליטשטיין (תר"ץ-ב', 1932-ב), האננסט מסטרויגל, א-ב, דבר, תל-אביב.
- ייט עספּ בעזראווֹן ב-1997, ליטשטיין והרטשנִיינַן: הוכheits ואנטרכטיסיטאָט ערבית, ירושלים.
- רואבן פינגולֵד (1996), 'הבריחה מגיא ההוּגִיגָה', רופאים מבני האננסט עוזבים את פורטוגל בראשית המאה ד"ר, פטמות, עמ' 68, 105-138.
- Fina d'Armada (1995) *Existe Matriarcado no Minho? estudo no conselho de Caminha, comunicaçao ao Vº Congresso Internacional de Educaçao Familiar* (ח'פ'ט).
- Jose Belmonte Diaz (1989), *Judios e Inquisicion en Avila*, Caja de Ahorros de Avila.
- David Augusto Canelo (1995), *Criptojudaismo em Belmonte, orações ineditas depois de Schwarz*, Edição A.D. Canelo, Belmonte.
- " — (1996), *O Resgate dos Marranos Portugueses*, V. Epílogo: O criptojudaísmo continua em Belmonte, pp. 185-195 Belmonte.
- Maria-Antonieta Garcia (1993). *Os Judeus de Belmonte*, Lisboa.
- Joaquin Gonzalez Echegaray (1966), *Los Cantabros*, Madrid.
- Janet Liebman Jacobs (1996), 'The Creation of Crypto-Jewish Culture; Women, Ritual & Secrecy', *Journal of Scientific Study of Religion*, Vol 35, pp. 97 — (13 pp., from the Internet).
- Maria del Carmen Paillares Mendez (1993), *A Vida das Mulleres na Galicia Medieval (1100-1500)*, Santiago de Compostela.
- Marta Cristina Pascoa (1997), *Analise de Dois Processos Inquisitoriais de Judeus de Belmonte*, (not published).
- Samuel Schwarz (1925, 1993), *Cristãos-Novos em Portugal no Século XX*, Lisboa.
- Susan Starr Sered (1992), *Women as Ritual Experts — the religious lives of elderly Jewish women in Jerusalem*, Oxford, N.Y.